

Literatura română pentru BAC

Poezia.

Epoci și ideologii literare

București, 2016

Cuprins

I. POEZIA	3
MIHAI EMINESCU	3
Floare albastră.....	3
Luceafărul	10
Scrisoarea I	22
Glossă	30
Odă (în metru antic).....	36
Epigonii	42
Revedere	49
GEORGE BACOVIA	54
Plumb	55
Amurg violet.....	58
Lacustră.....	62
Decembre	66
Poemă în oglindă.....	70
Nocturnă	75
TUDOR ARGHEZI.....	79
Testament	80
Flori de mucigai	85
Psalm.....	90
Jignire	95
Morgenstimmung.....	100
LUCIAN BLAGA	104
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii	105
Gorunul	109
Biografie.....	114
Dați-mi un trup voi munților	119

ION BARBU	124
Respect pentru Riga Crypto și Iapona Enigel	125
După melci.....	131
Din ceas, dedus	137
NICHITA STĂNESCU.....	141
Elegia a doua, getica	142
A cincea elegie	146
Către Galatea	150
Poveste sentimentală	155
Cu o ușoară nostagie	159
II. EPOCI ȘI IDEOLOGII LITERARE.....	163
Epoca pașoptistă	164
„Dacia literară”	164
Epoca marilor clasici	166
Titu Maiorescu și „Junimea”	167
Perioada interbelică	169
Modernismul și Eugen Lovinescu.....	170
Bibliografie selectivă.....	172

I. POEZIA

MIHAI EMINESCU

Floare albastră

Romantismul este curentul literar-artistic apărut în Europa la sfârșitul secolului al XVIII-lea, care se manifestă mai întâi în Anglia, apoi în Germania și Franța, cuprinzând întreaga Europă; el se naște ca o reacție împotriva rigorilor clasice și împotriva raționalismului iluminist. Acest nou curent promovează manifestarea neîngrădită a fanteziei, originalității și sincerității sufletești.

În literatura română, romantismul se manifestă cu întârziere, începând cu al treilea deceniu al secolului al XIX-lea și cunoaște trei etape de manifestare: preromantism, evident în lirica pașoptistă, romantism propriu-zis, reprezentat de creația eminesciană, autorul fiind supranumit ultimul mare romantic universal și postromantism, o prelungire a sa în lirica unor poeți a căror creație se află la confluența curentelor literare, precum Alexandru Macedonski, Octavian Goga, George Coșbuc sau Ștefan Octavian Iosif.

Principalele trăsături promovate de romantici sunt: manifestarea plenară a sentimentelor și a fanteziei creatoare prin intermediul artei, identificarea a noi surse de inspirație, cum ar fi istoria, folclorul și frumusețile naturii, profunzimea meditației asupra universului, pe două planuri, cosmic și terestru, crearea eroului excepțional, care evoluează în

Împrejurări deosebite, provenind din categorii sociale diversificate și al cărui portret prezintă calități și defecte, evidențierea nemulțumirii față de prezent, ceea ce generează retragerea în lumea trecutului idealizat sau a visului, ironizarea prezentului și glorificarea trecutului, folosirea procedului artistic al antitezei, libertatea absolută în alegerea speciilor literare, utilizându-se chiar combinarea acestora, apelarea la toate straturile limbii în conturarea stilului, respingerea rigidității canoanelor de factură clasică. Speciile literare predilecte ale romanticilor sunt nuvela istorică, poemul filosofic, drama.

Mihai Eminescu aparține perioadei clasice a literaturii, ca și Ion Creangă, Ioan Slavici și I. L. Caragiale. Încă de la publicarea primelor poezii, criticul literar Titu Maiorescu îl caracterizează ca fiind „poet în toată puterea cuvântului”, intuind geniul său și promovându-l în cadrul cenaclului „Junimea” și prin intermediul revistei „Convorbiri literare”. Deși este concepută într-o perioadă scurtă, între 1870 și 1883, opera literară eminesciană este vastă, abordând toate cele trei genuri literare; genul literar predilect este însă liricul, valoarea poeziilor sale dovedindu-și perenitatea, fiind inegalabilă până în zilele noastre.

Opera eminesciană reprezintă un **univers imaginar** aparte, cuprinzător și original, care îmbină teme și motive romantice cu elemente autohtone, aparținând specificului național. Singurul său volum antum, intitulat „Poesii”, este publicat în 1883, sub îngrijirea maioresciană.

Poezia „**Floare albastră**” datează din perioada studiilor la Viena și Berlin și a fost publicată în revista „Convorbiri literare”, pe 1 aprilie 1873. **Temele** abordate sunt **iubirea și natura**.

Cele două noțiuni reprezintă **două teme romantice** predilecte, iar lirica eminesciană prezintă particularitatea de a

le combina original: iubirea, reprezentând o cale de cunoaștere, este asociată cu natura, care se manifestă afectiv, fiind surprinsă în consonanță cu sentimentele umane. Natura eminesciană are două coordonate: ipostaza terestră, a unui peisaj recreat de poet, ocrotitor, familiar, mitic și ipostaza cosmică, evidențiată atât prin elemente specifice, luna, stelele, cerul, luceafărul, cât și prin prezentarea marilor proiecții ale genezei sau stingerii universului.

Scenariul erotic se desfășoară în cadrul prielnic al naturii și se axează pe o perpetuă căutare a idealului; femeia iubită este unică, având trăsături fizice caracteristice, conturată ca o zână din basme și asociată de cele mai multe ori naturii înconjurătoare. Poeziile integrate acestei teme („Dorința”, „Floare albastră”, „Lacul”, „Crăiasa din povești” ș.a.) urmau să facă parte dintr-un volum intitulat sugestiv „Lumină de lună”, dar care a rămas în stadiul de proiect din cauza îmbolnăvirii poetului.

În cadrul creației eminesciene, aceste teme cunosc două etape. Prima dintre ele prezintă **visul pur de iubire**, a cărui împlinire este posibilă într-un viitor idealizat, într-un cadru natural mirific, de basm, fixat în plină vară, în care sunetele și culorile se îmbină armonios, potențând împlinirea sufletească, trăsături evidente în poezii ca: „Dorința”, „Sara pe deal”, „Crăiasa din povești” ș.a. Etapa a doua reliefează **iubirea iremediabil pierdută**; tristețea eului este completată de o natură prezentată sumar, cu peisaje reci și plopi stingheri, în următoarele poezii: „De câte ori, iubito...”, „Pe lângă plopii fără soț”, „Sonete” sau „De ce nu-mi vii”.

Poezia „Floare albastră” poate fi plasată la granița dintre cele două etape ale liricii eminesciene aparținând acestei teme; textura sa ideatică prezintă **visul de iubire posibil de**

împlinit, soldat însă cu melancolia pierderii iremediabile a iubirii.

Textul poetic se încadrează speciei literare **idilă**, aparținând genului liric, în care sunt prezentate, în formă optimistă sau idealizată, viața și dragostea în cadrul rustic; trăirile interioare ale protagoniștilor se află în permanentă concordanță cu tablourile de natură, prezentate în manieră expresivă, ceea ce conferă poeziei și caracter de **pastel**.

Titlul său este un motiv literar de circulație universală, întâlnit la romanticul german Novalis; în lirica acestuia, „floarea albastră” semnifică împlinirea iubirii într-o lume ideală, care precede moartea. Același simbol apare și în creația poetului italian Leopardi, fiind identificat cu frumusețea și puritatea idealului de iubire. La Eminescu, „floarea” reprezintă viața, gingășia, puritatea, identificate cu idealul feminin, iar epitetul cromatic „albastră” sugerează spațiul infinit, cerul și marea, proiectând sentimentul în eternitate.

Structural, poezia este alcătuită din **paisprezece catrene** și **patru secvențe lirice**: reproșul formulat de iubită, cugetarea eului liric, chemarea la iubire inițiată de prezența feminină și meditația finală a eului.

Textul poetic conține **două planuri**, în conturarea cărora este utilizată **lirica măștilor**; îndrăgostitul reprezintă omul de geniu, provenind din sfere înalte, ale cunoașterii, pe când iubita, prezență feminină, întruchipează planul uman-terestru, lumea comună. Incompatibilitatea celor două planuri este o sursă a neîmplinirii sufletești, aceasta fiind exprimată printr-o meditație profundă asupra existenței.

Prima secvență lirică, alcătuită din trei strofe, debutează cu o *interogație retorică* aflată sub semnul reproșului, adresată de prezența feminină eului liric, care aparține sferelor înalte ale cunoașterii: „Iar te-ai cufundat în stele/ Și

în nori și-n ceruri nalte?”. **Incipitul** schițează, deci, planul superior al omului de geniu, foarte cuprinzător, incluzând, prin câteva elemente simbolice, referiri la cultura omenirii, la cunoaștere, la geneza universului și la creație: „câmpiile asire”, „întunecata mare”, „piramidele-nvechite”. Abstractul gândirii geniului, sugerat prin verbele „a cufunda”, „a grămădi”, „a căta”, rămâne o taină pentru omul comun, care, sesizând diferența dintre planurile cărora le aparțin cei doi îndrăgostiți, își exprimă dorința ca el să se sacrifice, părăsindu-și sfera înaltă și integrându-se lumii terestre limitate, în vederea împlinirii sufletești: „Nu căta în depărtare/ Fericirea ta, iubite!”.

■ **A doua secvență lirică** redă, printr-o singură strofă, reacția celui invocat; aceasta exprimă o atitudine detașată, derivată din intuiția superioară a profunde incompatibilități dintre cele două planuri. Apelativul diminutival „mititica”, prin care este numită iubita, denotă apropierea sufletească dintre îndrăgostiți, completată prin adverbul de mod cu valoare de simbol „dulce” și exteriorizată prin gesturi tandre: „Dulce netezindu-mi părul”.

■ Expresia interjecțională cu tentă imperativă, „ah!”, completată de constatarea „ea spuse adevărul”, accentuează diferența dintre etern și perisabil, dintre abstract și concret, dintre planul superior al geniului și cel comun al iubitei. De altfel, nota șagalnică a răspunsului său semnifică tocmai incapacitatea lui de a fi fericit în plan terestru, prin sacrificarea propriilor idealuri, idee care anticipează cugetarea finală a poeziei: „Eu am răs, n-am zis nimica.”.

■ **Următoarea secvență lirică**, alcătuită din opt strofe, enunță monologul prezenței feminine, construit ca o chemare la iubire sub forma visului plasat în cadrul mirific al naturii unice, purtând amprenta eminescianismului și zugrăvind, parcă, Paradisul.

Cadrul natural romantic se insinuează ca o tentație pentru cel care coboară din sferele cunoașterii, reprezentând o înălțare de factură spirituală, potențată de elemente simbolice: „codrul cu verdeață”, izvoarele „care plâng în vale”, „stâncă”, „prăpastia măreață”, „ochi de pădure”, „bolta cea senină”, „trestia cea lină”, „foi de mure”.

Scenariul iubirii proiectat în viitor se desfășoară conform unui ritual prestabilit. Izolarea îndrăgostiților potențează intimitatea de a trăi doar unul pentru celălalt clipe de fericire ancorate în eternitate. Limbajul devine familiar, denotând apropierea sufletească dintre cei doi, exprimată în manieră populară: „Și mi-i spune-atunci povești/ Și minciuni cu-a ta guriță,/ Eu pe-un fir de romaniță/ Voi cerca de mă iubești.”. Autoportretizarea iubitei surprinde emoția specifică momentelor intime de identificare spirituală a celor care se iubesc, enunțând, în același timp, tentația frumuseții idealului de feminitate: „Și de-a soarelui căldură/ Voi fi roșie ca mărul,/ Mi-oi desface de-aur părul,/ Să-ți astup cu dânsul gura.”. Tentația ipoteticei apropieri dintre ei culminează cu „o sărutare”, ca pecete a tainei, ocrotită de cadrul natural edenic și determinată de intimitate. În decorul romantic al naturii, luminat doar de astrul protector al îndrăgostiților, luna, care amplifică misterul iubirii, cei doi îndrăgostiți aspiră la eternizarea acestui moment unic. Gesturile tandre conțin revelația unei iubiri pure, idealizate: „Mi-i ținea de subsuoară,/ Te-oi ținea de după gât.”, „Ne-om da sărutări pe cale,/ Dulci ca florile ascunse.”. Întoarcerea către casă, despărțirea, plasată într-un peisaj bucolic, „spre sat în vale”, pecetluiește prin sărutări, cărora li se atribuie epitetul „dulci”, marcând afecțiunea acestora, unirea spirituală a îndrăgostiților.

Cea de-a patra secvență lirică, alcătuită din ultimele două strofe, enunță un monolog al geniului, ale cărui cugetări

exprimă deșertăciunea tentației fericirii prin iubire; el conștientizează că ea e doar o himeră, o plăsmuire a propriei sale imaginații, dornică de cunoaștere prin intermediul sentimentelor, iar clipa magică a chemării își relevă perisabilitatea.

Versul „Ca un stâlp eu stam în lună!” exprimă izolarea geniului, dar și capacitatea lui superioară de a uni, la nivel spiritual, planul terestru cu cel cosmic, reprezentat de astrul tutelar al nopții, luna; eul se constituie astfel ca un axis mundi a cărui rațiune proiectează lumea terestră în eternitate.

Exclamația retorică amplă denotă atât exuberanța iubitei, cât și proiectarea geniului din planul oniric în cel al realității crude, al incompatibilității dintre planuri: „Ce frumoasă, ce nebună/ E albastra-mi, dulce floare!”. Sentimentul iubirii iremediabil pierdute generează suferința, rezolvată însă prin resemnare: „Și te-ai dus, dulce minune,/ Și-a murit iubirea noastră”. Repetiția exclamativă „Floare-albastră! floare-albastră!...” accentuează simbolul iubirii eterne, sub forma unei triste lamentații, generate de intensitatea cu care geniul percepe eșecul erotic provocat de contrastul puternic dintre iluzie și realitate.

Ultimul vers al poeziei, „Totuși... este trist în lume!”, conține esența meditației geniului asupra existenței umane, dominată de tristețe și neîmplinire a ființei superioare, care își caută perechea ideală, spre a reface cuplul originar; miracolul fericirii prin iubire, ridicată la rangul de ideal, devine o iluzie care nu-și poate afla corespondent în planul realității.

Procedeele romantice utilizate de Eminescu în această poezie sunt: manifestarea plenară a sentimentelor și fanteziei creatoare prin intermediul artei, preluarea motivului romantic al „florii albastre”, devenit laitmotiv al poeziei, prezentarea cadrului natural cu elemente specifice, problematica omului